

MÉCSVILÁG

A SÁROSPATAKI NÉPFŐISKOLA TÁRSADALOMISMERETI SZEKCIÓJÁNAK ALKALMI
KIADVÁNYA

VII. ÉVFOLYAM KÜLÖNSZÁM 1993. július 16.
(A pányoki látótűt feldolgozása)

PÁNYOK

A. A falura vonatkozó legfőbb adatok

Név: Pányok B.-A.-Z. megye (a volt Abaujszántói járás)

Legközelebbi város: Gönc, kb. 15 km

Területe: 1465 katasztrális hold

Tengerszint feletti magasság: 240-260 m között

Lakosság száma: 180

Lakóházak száma: 122

Vasút: Zsujtán kb. 9 km

Posta: Abaujvár: kb. 3 km

B. A falu képe, első benyomások:

A település a főútról leágazó kb. 1 km hosszú úton közelíthető meg. A határa völgyes-dombos, a Hasdát-patak völgye a falun keresztül húzódik. Keletről erdő határolja, a többi irányból szántóföldek. Kis alapterületű község, egyetlen görbe utcából áll az egész. Szegényes, de gondozott település, a régi jómód észlelhető nyomai. Szép kőházak. Szép kertek, szőlőlugas, sok gyümölcsfa.

A közelmúlt:

A hatvanas évek óta hanyatlik és sorvad a falu, lerombolásához a végső lökést a körzetesítés adta meg. A fiatalok elköltöztek a nagyvárosokba (Miskolc), csak az öregek, a szülők maradtak helyben: 1960-66 között a népesség 103 fővel csökkent. Mára 180 lélek adja a lakosságot, amiből kb. 80 % az idős ember.

Az önálló tanácsot megszüntették és Kéked, Abaujvár, Zsujta falvakkal együtt alkottak közös tanácsú települést.

Természeti környezet:

A föld nem túl jó minőségű, erdei és öntéstalaj, gyenge a termőképessége. A talajvíz magasan áll (egyes pincéket gyakran elönt).

A jelenlegihez hasonlítható száraz időszak utoljára a harmincas években volt (mondják az öregek).

A levegőt a közeli kassai ipartelepek és gyárak kéményei szennyezik, és a környék fenyői megsínylik ezt.

Az erdőt fenyvesek és telepített akácok alkotják.

Emberi tényezők:

Az abaúji tájtypus jellegzetes települése a palóc nyelvjárás felismerhető. Kevés az élő népszokás.

A falusiak lelki alkatára rányomja bélyegét a magas átlagéletkor. Egyesekre a fatalizmus jellemző: úgy vélik menthetetlenül kihal a község, míg mások optimisták és hisznek abban, hogy a fiatalság elvándorlása megszűnik.

Az idősek reális látással rendelkeznek egyébként, a lehetőségeket illetően.

A faluban idegen nyelvű nemzetiség nem él, de van három nagy cigány család. A vélemények velük kapcsolatban elég széles körben szóródnak. Többen ellenségesen nyilatkoztak róluk, mondván, hogy "már így is túl sokan vannak" és hogy dologtalanok. ("Azóta van lopás a faluban mióta beköltöztek.").

Mások szerint nincs velük komolyabb probléma és nem adnak okot arra, hogy lenézzék őket. Van egyébként "vegyes" (cigány-magyar) család is.

Családok: A legelterjedtebb családnevekről az információk zömét a temetőben szereztük, ahol a hősök sírját és a sírfeliratokat vizsgálva a következő neveket találtuk a leggyakoribbaknak: Kovács, Menyhért, Sivák, Jobbágy, Krakkai, Weib.

Vallás, egyházak: A pányoki lakosok zöme református. Nekik 1901-ben épült templomuk van. Római katolikus mindössze 4-5 család. Ők Abaújvárra járnak templomba. Egyébként a református pap is onnan jár be Pányokra. Nem kis probléma, hogy már ő is idős ember és nem tudni, hogyan lesz megoldva az utóda.

Hagyományok: Az élő népszokás kevés, népviselet már nincs. A két legnagyobb közösségi megmozdulás a lakodalom - amely akár 2-300 fős is lehet - és a temetés, amin - legyen az cigány vagy magyar - mindig sokan vesznek részt.

Élő szokás még, hogy az újszülöttes házhoz a rokonok és szomszédok 5-6 napig ajándék ebédet visznek.

Erkölcsrajz:

Józan és megfontolt vérmérséklet jellemző az emberekre, márcsak az életkor miatt is. Manapság mégis sok az összezeördülés a szomszédok között, akik egyre inkább elidegenednek egymástól, féltik azt a keveset amijük van.

A fiatalok helyzete sem felhőtlen. Kevesen vannak, a falu pedig kicsiny, bárkit könnyen a szájára vesz. Régen csak a falun belül házasodtak, de ma is csak a környék faluiból. Az ifjú párok - a falu nyilvánossága elől bujdosva - az erdőben, a falun kívül találkoznak, és ott titkolózva ejtik meg a randevúkat.

Idegének a faluban:

Újabban több idegen - budapesti, fóti, egri - vásárolnak telket és portát azzal a szándékkal, hogy öreg napjaikra ideköltözzenek. Két "vikkendház" is épült a faluban. Néhányan úgy gondolják, hogy éppen ez a

tendencia fogja megmenteni a falut, hiszen szép fekvése és környéke miatt üdülőfaluvá válhat előbb vagy utóbb.

Intézmények:

Az iskola 1986-ban megszűnt, és most Abaújvárra ill. Gönczre járnak a gyerekek. A polgármester nagyon fontosnak tartja, hogy újra induljon be a helyi oktatás, és reményei szerint ezt meg is fog valósulni. (Az önkormányzat három fő, plusz a polgármester.) Jelenleg zajlik a vízvezeték bevezetése a faluba, és tervezve van a gázvezeték lefektetése is. Gázcseretelep már van. Telefont is kapott a település nemrégben. A körzeti orvos Pányokon kívül még három falut látogat. Az ügyelet Göncön van. A buszközlekedés jónak mondható, napi 6 buszjárat; a faluban két megállóhely van.

Van öregek otthona. Szórakozóhelyként a volt iskolaépület funkcionál: ott szokták a discót megtartani.

Lakóházak:

Hosszú, háromosztatú kőházak. Az utcai homlokzat felől nyíló pincével. Gazdasági épületek: csűr, szén, ólak. Fonott oldal, deszkakerítés.

Régi szokás: A mestergerendába bevették a ház építőjének nevét, és az építés időpontját. A lakások berendezése egyszerű, mivel semmit nem dobnak ki, zsúfoltság van a felhalmozott hasznos és már elhasznált dolgok miatt (például poharak, spray-s dobozok felhalmozása). Kevés a könyv. Inkább újságot olvasnak: "Kiskegyed".

Munkalehetőségek:

Ezen a téren nagyon rossz a helyzet. Talán 10 ember jár el dolgozni Hollóházára és Abaújvárra. A faluban 8 fizetett munkahely van, ezek a boltvezető, a tsz két dolgozója, a polgármester, az Öregek Napköziotthonának három dolgozója és (mellékállásban) a gázcseretelep vezetője.

A tsz felosztásával sok ember lett munkanélküli. Néhány családi gazdaság van kialakulóban. Ezek rendelkeznek a szükséges gépek közül néhányval. Majd az idő eldönti, hogy életképesek-e vagy sem. Jelenleg önellátásra termelnek csak.

A településen egyébként egy ló van és marhacsorda (kb. 30 állattal). Rengeteg a baromfi, némely háznál juhot is találni. Van olyan család, ahol kedvtelésből vagy a gyerekek miatt mókusokat tartanak. Néhol galambot.

Folytathatnánk még a felsorolást és az ismertetést, de az idő- és helyhiány miatt nem tesszük. Remélhetőleg ennyi is elegendő arra, hogy ízelítőt nyújtsunk a társadalomismereti szekció munkájából.

Összeszerkesztette a csoportok gyűjtőmunkája alapján

Mózes Attila

A PARADICSOM ÉS AZ ISTEN

Néhány benyomás a pányoki látóútról.

Bevezetés ezen mű olvasásának rejtelmeibe. Megpróbálok nagyon pontosan és érthetően írni. Ha ez nem megy, megadom az irányt, ahonnan magyarázatot kaphatsz a kérdéseidre.

Tárgyalás. Sejtem, mi az első kérdésed: Mit jelent a cím?

- Mi a paradicsom? Növény, bővebb felvilágosításért fordulj egy biológushoz (rendszerintani besorolás, stb.), egy szakácshoz (a felhasználás módjai).

- Vágy, amit az ember szeretne, hogy a rohadt paradicsom (pokol) helyett a boldogság jusson neki.

- Név, ami egy csoportot jelöl: Mónika, István és Zsuzsa. Rövidítve: MIZS.

Mi az Isten? Fordulj egy teológushoz, ha nincs a közelben, a református szekcióhoz, de legjobb, ha befelé fordulsz és megkeresed magadban.

Kérdés: Hogyan kapcsolódnak ezek össze? Mi, MIZS-ék, a jövő MAGYARSÁG IFJÚ ZSENIJEI, hiszen a NÉP-FŐ-ISKOLÁJÁBA járunk, hogy megismerjük a pányoki állapotokat (rohadt paradicsom) a paradicsom beszerzés ürügyével indultunk a faluba és utunkat végig kísérte Isten jelenléte. Kérdés: Hogyan nyilvánult ez meg? Gyorsan találtunk egy falubelit, aki a kütről vitte (volna a vödrt, de elvettük tőle, hazáig segítve) a vizet és az ismerkedéshez nagyon alkalmas alany. Kérdés: Ha van alany, mi az állítmány? A van és a nincs. Van egy kisfalú, nincs sok jövője. Van egy kis élet, nincs elég fiatal. De van egy jól meghatározható etnikum, akikkel nincs teljesen felhőtlen viszony. Van még vihar a volt egyházi ingatlan körül, nincs vevő vendéglátónk több kiló diójára. Van néhány iskolás, de nincs helyben iskola. Van busz. Nincs más, el kell menni, hogy az ember tudjon normálisan létezni. Van nagy hiány, mert nincs állandóan orvos, kenyér, stb. Kérdés: A van és a nincs között? VAN AZ EMBER, idős, munkában megfáradt, családjától távol élő, aki ennek ellenére próbál boldogulni, MERT NINCS HIÁNY a legfontosabb dologból, A HITBŐL. Kérdés: Ez nagyon szép. De mire jó? Látva az 50 éve özvegy, gyermekét egyedül felnevelő nénit, a másikat, aki imádkozva "meggyógyította" a rokonát, a világról, benne az emberről és Istenről, olyan bölcsen beszélt, hogy azt éreztük mi (MIZS-ék), sok iskola, sok tanára, még több könyve nem ad akkora életkedvet, mint két idős asszony jól megérett gondolatainak hallgatása. Kérdés: Ezt mind komolyan kell venni? Emlékezz Zombori Ottó előadására! Miből, ki, mit tanít és ebből mit lehet megtanulni? Ellenőrző feladat: nappal találkozol-e a Nappal? Ha igen, köszönd meg a ténykedését. Ha nem, keresd meg vagy fordulj egy csillagászhoz. Kérdés: Van kedved ilyen játékhoz? Van. Pányoknál maradva, úgy kell játszani, hogy mindig legyen életkedvünk, mint a 70 feletti néniknek. Kérdés: Ez a valami, életkedv, mihez, minek kell? Az élethez? Az embernek? Igen. Az embernek az élethez. Legfőképpen a boldogsághoz. Ha ezt keresnek találd, fordulj egy pszichológushoz.

Befejezés. Mivel szerencsésebb vagy, mint a pányokiak, így vagy örülsz ennek, vagy kihasználod, hogy a fent említett szakemberekhez könnyebben eljuthatsz. Mert Pányokra menne, lehet, hogy majd csak a FALU-VÉGÉRE érsz, mint én e mű végére, és csak két dolgot kérsz: HOGY A PARADICSOM MINDIG JÓ LEGYEN, ÉS A KERTÉSZ LEGYEN HOZZÁ AZ ISTEN.

MIZS, érő paradicsom csoportja

(Üzenet a szerkesztő(k)-höz: Ha sok hely maradna az újságban)
Kedves Olvasó! Ha a cikket KÉPtelennek találod (vagy magadat a befogadás-
ra), talán KÉPes vagy arra, hogy a KÉPzóművészeti szekcióhoz fordulj, jobb
esetben a saját készítésű KÉP KÉPviselje a véleményedet. Panasz nem lehet,
helyet adunk az elKÉPzeléseidnek.

. A rajz, kritika, üzenet helye.

FALUKUTATÁSUNK...

Pányok ismeretlen földrajzi hely volt mindannyiunk számára, első benyomásaink azok az információk, amelyeket egy külső szemlélő kaphat egy általa zártnak vélt közösségről kérdések ösztönét indította el bennünk. A mellettünk elhaladó idősödő asszonytól - aki szívesen válaszolt valamennyünknek - legelőször mégis az alapvető statisztikai adatokat kérdeztük. Földjükre indult, amely az úgynevezett "kenderföld" része, hiszen régen a falu határában kendert termeltek. Ma már a konyhakerti növények uralják ezt a területet is. Megtudtuk tehát, hogy a 182 lakóval rendelkező település fokozatosan előregedik, most 164 szavazót számlálnak. A házak többsége nem rendelkezik még a vezetékes víz és villany "luxusával" sem. A néni javaslatára bementünk egy udvarházba, ami lényegében két házból áll, régen (még 3 éve is) külön porták voltak. Az első megüresedett ház új lakói cigányok lettek volna, ezért a szomszéd nyári konyha céljára megvásárolta. A hatalmas udvaron kacsák, libák, csirkék vannak. A tehén és a sertés is hozzátartozott a "háztáji gazdasághoz", viszont a rengeteg tenyésztett állatból egy sem kerül eladásra. A hűtőládába vándorol valamennyi, mert a házaspár mindkét tagja rokkantnyugdíjas, három gyerekük pedig még velük lakik.

A falu 8-10 kereső munkahelyet tud nyújtani a lakosságnak, tehát az otthon maradó "fiatalok" nem tudnak elhelyezkedni végzettségükkel.

Talán most, amikor a gáz bevezetését tervezik, megnő majd a munkahelyek száma. Az új polgármester, aki a gázprogram megvalósításán fáradozik, már sokat tett a fennhatósága alatt álló területért. A telefon, az iskolabusz, ami Göncre hordja a gyerekeket iskolába és óvodába, a temető rendbetétele mind a nevéhez kapcsolható. Általában szeretik az emberek, de vannak családok akik negatívan nyilatkoznak róla. A 71. szám alatt élő cigány család sérelmezi például, hogy elutasította segélykérelmüket. Öten élnek egy romos házban, ahol a víz, a villany és a fűtés nem megoldott. A főzést a szabadban végzi a 31 éves, három gyerekes anya, aki ez év márciusában költözött végleg az ott egyedül élő, munkanélküli segélyen tengődő agglegényhez. A házban kevés bútor van, a gyerekek alszanak a szobában, a felnőtteknek a konyha marad. A ház kívülről rendkívül elhanyagolt, omladozik, első részét már benőtte a gaz. Belülről mégsem mutat ilyen lehangoló képet az otthonnak valóban nem nevezhető ház. A régi szekrények, padok állapota elég rossz, hiszen már csaknem száz éve szolgálják az embert és igénybevételük sem mondható mérsékeltnek. A házhoz konyhakert is tartozik, melyben a szárazság ellenére is erős, friss növények vannak.

Ezt a két családot tanulmányoztuk alaposabban, mindkét helyen egy-egy órát töltöttünk. Az összehasonlítás a két életforma tátongó szakadéka miatt talán nem is megvalósítható. A kép, mely bennünk kialakult a mai magyar, pusztulófaluról rendkívül lehangoló, hiszen ilyen óriási távolság létezik a két vizsgált család között. Mégis közel vannak egymáshoz, nemcsak a szomszédság (az utca túloldalán laknak) miatt, hanem a mindennapi érintkezés szintjén is.

A fiatalok problémája felkeltette érdeklődésünket, ezért a legelső utunkba akadó fiút megkérdeztük, hogy ne csak az idősek szemszögéből lássuk a tényeket. A faipari szakmunkásképzőt végzett fiú jelenleg a munkanélküliek táborába tartozik. Továbbtanulási kedvét anyja próbálja elvenni, aki azt szeretné ha fia földjükön és a ház körül dolgozna. Az anyának semmilyen képesítése nincs. Nem volt munkahelye fiatal korában, ezért nyugdíj helyett szociális segélyt kap. Éppen vízért indult, mikor meghallotta, hogy fiával beszélgetünk, ő is bekapcsolódott. Szerinte a fiatalok helyzete a legriasztóbb Pányokon, hiszen nincs lehetőségük fizető munkahelyre. Hollóházán és az Abaúji Ruhagyárban is fokozatos a leépítés, s ha találnak is helyet munkájukat nem fizetik meg, bejárásuk is nehézkes. A falun egy nap folyamán 4-6 busz megy keresztül.

Az iskolát Pányokon már 8 éve bezárták. Az üresen maradt épületet, a kb. 20 főt számláló 8-19 évesig terjedő fiatalság foglalta el. A teremben ping-pong asztalt állítottak fel, s megpróbálták otthonossá varázsolni plakátokkal, könyvekkel, kazettákkal, és a polgármester egy magnót is vett nekik.

A babonákat, népszokásokat már elhagyták az ott élők, előítéleteik gyarapodnak, nőnek az ellentétek, a széthúzás erősödik, nincs már összhang. Csend van és nyugalom, ezt látja a külső szemlélő, bár ez a falu is egy alvó vulkánhoz kezd hasonlítani. Mivel olyan faluról van szó, amely erősen agrár jellegű, a földkérdés is problémákat okoz. Az eszközök, szerszámok, melyek megkönnyítik az emberi munkát már elkoptak, eltűntek, gépeik nincsenek. Ha vissza is kapják földjüket már az illeték kifizetése is gondot okozna, nemhogy egy géppark kialakítása. A régi falusi közösség, már teljesen megszűnt, a bizalmatlanság viszont rendkívüli módon felerősödött.

A falura jellemző szerves egység felbomlása elszigetelődéshez vezet. Az egyes családok saját külön "birodalmaiba" senkinek nem lehet betekintése s fokozatosan az irigységet a közöny váltja fel.

Három órát töltöttünk ebben a haldokló faluban, amely ma még viszonylagos nyitottságot mutatott, de mi lesz tíz év múlva...

Szilágyi Szilvia
MUSTÁRZOKNI csoport

Pányok: magyar falu, Abaúj vármegyében, utolsó posta Kassához délre 2 és fél mérföld, közel a Hernádhöz: 51 katolikus, 361 református, 12 zsidó lakos. Dombos, völgyes határa meglehetősen volna, de 1/3-a sovány; erdeje elég. Református anyaszentegyház. Földesurai: Zombory, Bónis, Kaczinycy, Komáromy, Balogh, Báró Perényi.

(Fényes Elek: Magyarország geográfiai szótára 1857)